

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
вул. Садова, 2, м. Умань, Черкаська область, Україна

ФУНКЦІОНУВАННЯ СУМІВСЬКОГО ЛІСНИЦТВА В СТРУКТУРІ БЕРШАДСЬКОГО ДЕРЖЛІСГОСПУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Одним з різновидів ландшафтів є лісогосподарські (ліси I групи; ліси II групи; ліси III групи; екологічно-трансформовані ліси), що являють собою лісовий комплекс України, який у свою чергу складається з лісових ресурсів держави та лісової промисловості [3].

До лісових ресурсів належать: а) зімкнуті ліси – лісові ділянки, що використовуються для лісогосподарських цілей, зайняті деревами, зімкнутість крон яких складає більше 20%. До них відносять природні лісові насадження (включаючи молодняки), а також незімкнуті лісові культури, закладені для отримання деревини, і захисні лісові смуги, де ведеться господарство за типом лісового; б) редин (рідколісся) – нелісові ділянки, на яких зімкнутість крон дерев становить від 5 до 20%.

З метою упорядкування способів ведення лісового господарства і попередження виснаження деревних запасів в нашій країні було вироблено поділ лісів на три групи.

Ліси першої групи – ліси, основним призначенням яких є виконання водоохоронних, захисних, санітарно-гігієнічних і оздоровчих функцій, а також ліси природних територій, що особливо охороняються.

Ліси другої групи – ліси в регіонах з високою щільністю населення та розвиненою мережею наземних транспортних шляхів; ліси, що виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та інші функції, мають обмежене експлуатаційне значення, а також ліси в регіонах з недостатніми лісовими ресурсами, для збереження яких потрібно обмеження режиму лісокористування.

Ліси третьої групи – ліси багатих лісових регіонів, що мають переважно експлуатаційне значення при забезпеченні збереження екологічних функцій. Ліси третьої групи підрозділяються на освоєні і резервні.

Важливо відзначити, що той чи інший вид ресурсів може одночасно перебувати в різних групах або навіть у всіх.

Важливе місце в економіці лісового комплексу посідає лісогосподарське господарство, яке відтворює ліси на всіх землях, призначених для лісовирощування, шляхом створення, формування та збереження цінних насаджень; забезпечує покращання якісного складу лісів, підвищення їхньої продуктивності та скорочення строків лісовирощування на підставі досягнень науки і техніки. Лісове господарство здійснює контроль за збереженням лісів відповідно до вимог законодавства України; виконує сукупність робіт з обробітку ґрунтів, збору та перероблення лісового насіння вирощування посадкового матеріалу, селекції деревних порід посіву посадки та догляду за лісовими культурами. Здійснює рубки догляду за лісом, лісозахисні та лісоохоронні заходи [1].

Аналізуючи літературні джерела, ми встановили, що дослідженню стану лісових екосистем Вінницької області присвячено багато робіт, у яких здійснюється комплексна їх оцінка в області, а також досліджується екологічний стан окремих природних комплексів. В той же час моніторинг лісів області, зокрема Бершадського району Вінницької області висвітлено недостатньо.

Історія лісового господарства Бершадського держлісгоспу і кожного його лісництва зокрема, – складова частина загальної історії нашої держави.

У 1920 році актом за № 148 лісничий Бершадського лісництва Х.Ф. Мельдер прийняв до складу Бершадського лісництва Сумівський калітич і Крушинівський ліс – володіння колишнього поміщика Собанського площею 2095 дес., а в 1922 році ці дві лісові дачі були об'єднані і створено Сумівське підлісництво, яке входило до складу Бершадського лісництва і проіснувало до створення в 1930 році Бершадського лісгоспу, а з 1930 по 1939 років мало статус лісництва. 1939 року Сумівське лісництво було об'єднане з Бершадським.

У 1965 році згідно з наказом по Головному управлінню лісового господарства і лісозаготівель від 29 червня № 178 і наказу по Вінницькому управлінню лісового господарства і лісозаготівель № 65-а від 5 липня в результаті роз'єднання Бершадського лісництва та від'єднання від Гайсинського лісгоспагу урочища «Тернівський ліс» організовано Сумівське лісництво із лісових дач: "Сумівська дача" – 1501га, "Крушинівська дача – 594 га, урочище "Тернівський ліс" – 744 га (всього: 2839 га). "Сумівська дача" має свою історію. Тут 1813 р. збудовано двоповерховий маєток пана Собанського (нинішній квартал 6) і різні господарські будівлі в кварталах 15 і 18. Дорога від квартала 18 до маєтку біля 2-х км, а також квартальна просіка (п'ятиверстка) від кварталу 5 до кварталу 39 вимощено бруківкою, біля маєтку на площі близько 50 га закладено дендросад. Після революції 1917 р. маєток було зруйновано, бруківку розібрано, дендросад заріс лісовою рослинністю.

З 1965 року лісничим Сумівського лісництва призначено О.А. Костевич, а з 1968 по 1973 р. – Ю.І. Земського, який створив у держлісфонді лісництва і на землях колгоспів декілька сотень га лісу, побудував два лісових 2-х кордони в кварталі №11 і кварталі №58. З 1973 року до цього часу лісничим Сумівського лісництва працює А.О. Гуз.

На сьогодні, загальна площа лісництва складає 2839 га, в т. ч. землі, вкриті лісовою рослинністю, 2619 га, з них деревостани штучного походження займають 49%. Середній вік насаджень 61 рік. Найбільшу площу (45% або 1176 га) займають середньо-вікові ліси, молодняки – 671 га (26%), пристигаючі 536 га (20%), стиглі та перестійні – 236 га (9%). Середній склад насаджень 4:2:2:1 (дуб, ясен, граб, клен, липа). Основний тип лісорослинних умов: 89% – свіжа діброва, тип лісу – свіжа грабово-дубова діброва. Лісові насадження лісництва відносяться до 2 групи лісів. Загальний запас деревостанів 534620 кбм, на 1 га вкритих лісовою рослинністю земель 204 м³, у стиглих деревостанах 248 м³/га, середній приріст 3,4 м³. Середня повнота 0,7, бонітет І.

Ці показники свідчать про високий рівень ведення лісового господарства і раціональне використання державного лісового фонду.

На основі екологічного моніторингу лісів Сумівського лісництва, а також аналізу ведення господарства в минулому лісі можна розділити на такі категорії.

1. Ліси, структура і видовий склад яких в основному відповідає умовам місцезростання. Ці насадження близькі до природних. Співвідношення домінантів повністю відповідає умовам середовища, які забезпечують біологічну стійкість і нормальний хід процесів їх відновлення – відновлення без заміни порід. Домішки нехарактерних для корінних насаджень деревних видів не перевищує 10%.

2. Ліси, в яких антропогенний вплив відобразився на зміні їх структури і видового складу, без істотних змін ґрунтових умов. До цієї категорії належать змішані насадження насінєвого походження, де підлісок був знищений. Домішки невластивих деревних порід складають 20% або спостерігається відсутність одного з деревних видів, характерних для корінних ценозів.

3. Порослі дубняки та грабняки. До цієї категорії належать порослі дубняки та грабняки низьких бонітетів, які виникли на місці корінних фітоценозів.

Територія лісництва розділена на 74 квартали і 7 обходів – 1 лісова дільниця. В лісництві – 32 штатних працівники. До середньорічних обсягів, які виконує лісництво відносяться: рубки догляду за лісом і санітарні рубки – 290 га, 4000 м³; посадка лісових культур біля 20 га; лісництво має пасіку в 100 бджолосімей і орної землі 36 га, із них на площі 25 га щорічно збирає 60-80 тонн зернових. Лісництво має теплицю і парники для вирощування декоративного посадкового матеріалу. За роки функціонування створено понад 600 га лісових культур, із них біля 100 га лісових культур з горіхом чорним.

У 1972 році на базі Сумівського лісництва було офіційно створено Сумівське шкільне лісництво, до якого входять учні старших класів. За шкільним лісництвом закріплено 425 га лісу, обхід №2, квартал 15, десять ділянок, лісорозсадник. Керівництво роботою в певні періоди здійснюють вчителі біології.

Література

1. Гончаренко Г.Є. Природні ресурси України, їх стан та перспективи раціонального використання./ Гончаренко Г.Є., Совгіра С.В. – К. : Наук. світ, 2000. – 130 с.

2. Гончаренко Г.Є. З досвіду роботи на екологічній стежині «Паросток» Сумівської ЗОШ / Гончаренко Г.Є., Бабій Т.Г. Наукові записки екологічної лабораторії УДПУ / Ред. кол.

Г.Є. Гончаренко (відп. ред.), І.А. Акімов, О.А. Біда – Вип. 14. К. : Наук. світ, 2011 – С. 149–154.

3. Трансформація ландшафтних екосистем річкових долин Центрального Побужжя / Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є., Лаврик О.Д., Гончаренко В.Г. – К. : Наук. світ, 2009 – 329 с.